

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجهٔ دکترای حرفه ای رشته پزشکی
عنوان

بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت

جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل

نگارش:

نازنین اختیاری

اساتید راهنما:

دکتر سعید صادقیه اهری

دکتر لیلا رئیسی

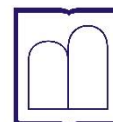
استاد مشاور:

دکتر پوران اخوان اکبری

اسفند ۱۳۹۹

شماره پایان نامه: ۰۸۷۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گواهی اصالت پایان نامه

اینجانب نازنین اختیاری دانشجوی مقطع دکتری رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تایید می‌نمایم

که :

- این پایان نامه بر اساس نتایج بررسیها/ تحقیقات انجام یافته توسط اینجانب تحت راهنمای آقای دکتر سعید صادقیه اهری بوده و بوسیله **خودم** انشا گردیده است و در صورت استفاده از نتایج پژوهش ها و یا آثار دیگران بلافاصله به مرجع مورد استفاده استناد شده است و در قسمت منابع و مآخذ مشخصات مرجع به طور کامل ذکر گردیده است.

- مسئولیت صحت مطالب مندرج در این پایان نامه به طور کامل با اینجانب است.

- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

- کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه و هر گونه محصول مستخرج از آن اعم از مقالات، چاپ کتاب و ثبت اختراع به دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تعلق دارد و هرگونه استفاده از اطلاعات و یا نتایج، واگذاری اطلاعات به افراد دیگر، چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه بدون اخذ اجازه کتبی از دانشگاه علوم پزشکی اردبیل ممنوع است.

- کلیه مقالات مستخرج از این پایان نامه تحت نام دانشگاه علوم پزشکی اردبیل (Ardabil University of Medical sciences) به عنوان وابستگی نویسنده اول یا مسئول و با اطلاع و اجازه تمامی اساتید راهنما و مشاور به چاپ رسیده یا خواهد رسید.

- چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه مجاز است با اینجانب مطابق با ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت برخورد قانونی، هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی دانشجو

امضا و تاریخ

- بدینوسیله **اصال و صحت** نتایج این پایان نامه مورد تأیید اینجانب، دکتر سعید صادقیه اهری استاد راهنما می باشد.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما

امضا و تاریخ

تقدیم

به نام آنکه جان را فکرت آموخت خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیبم ساخته تا در سایه‌ی درخت پر بار وجودشان بیاسایم و از ریشه‌ی آن‌ها شاخ و برگ گیرم. والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم چرا که این دو موجود مقدس پس از پروردگار، مایه‌ی هستی ام بوده‌اند، دستم را گرفتند و در این وادی پر از فراز و نشیب زندگی، چگونه راه رفتن را به من آموختند.

آموزگارانی که برایم زندگی و انسان بودن را معنا کردند.

حال این برگ سبزی است تحفه‌ی درویش تقدیم به آستان آنان...

تشکر و قدردانی

سپاس خدای را که سخنوران، درستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت‌های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. اکنون که باید آغازی بر یک پایان

بنگارم، بر خود لازم می دانم که از اساتید
راهنمای محترم جناب آقای دکتر سعید
صادقیه اهری و سرکار خانم دکتر لیلا
رئیسی و استاد مشاور گرانقدر سرکار خانم
دکتر پورانه اخوان اکبری به خاطر
راهنماییهای ارزشمند نهایت تشکر و
قدردانی را نمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
	فصل اول مقدمه
۴	۱-۱- مقدمه و بیان مسئله
۸	۲-۱- اهداف
۸	۱-۲-۱- هدف کلی مطالعه
۱۰	۱-۲-۴- فرضیات
۱۰	۳-۱- تعریف واژه ها
	فصل دوم بررسی متون
۱۳	۱-۲- مبانی نظری
۴۷	۲-۲- بررسی متون
	فصل سوم مواد و روش کار
۵۲	۱-۳- نوع مطالعه
۵۲	۲-۳- جامعه مورد مطالعه و روش نمونه گیری
۵۳	۳-۳- روش گردآوری اطلاعات
۵۵	۴-۳- معیارهای ورود به مطالعه
۵۵	۵-۳- معیارهای خروج از مطالعه
۵۵	۶-۳- ملاحظات اخلاقی
۵۶	۷-۳- محاسبات آماری
۵۷	۸-۳- جدول متغیرها
	فصل چهارم نتایج
۵۹	۱-۴- آمار توصیفی
۶۳	۲-۴- بررسی روایی و پایایی پرسشنامه:

۶۳	۱-۲-۴- بررسی روایی سازه .....
۶۶	۲-۲-۴- بررسی پایایی .....
۶۸	۴-۲-۳- مقیاس بندی نمره پرسشنامه خشونت جنسی .....
۶۸	۴-۲-۴- بررسی سوالات تحقیق .....
۷۰	۳-۴- بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با ریزمعیارهای رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل .....
۷۱	۴-۴- بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل بر اساس سن زنان .....
۷۳	۵-۴- بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل بر اساس اختلاف سنی زوجین .....
۷۵	۶-۴- بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل بر اساس سطح تحصیلات .....
۷۷	۷-۴- بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل بر اساس میزان درآمد .....

فصل پنجم بحث و نتیجه گیری

۸۰	۱-۵- بحث .....
۸۴	۲-۵- محدودیت ها .....
۸۵	۳-۵- جمع بندی و نتیجه گیری .....
۸۶	۴-۵- پیشنهادات .....
۸۷	منابع .....

فهرست جداول

- جدول ۱-۴ اطلاعات جمعیت شناختی (دموگرافیک) زنان شرکت کننده و همسرانشان در مطالعه ۵۸
- جدول ۲-۴ اطلاعات تکمیلی شرکت کنندگان در مطالعه ۶۰
- جدول ۴-۴ نتایج شاخص KMO و آزمون بارتلت ۶۳
- جدول ۵-۴ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی (دوران واریماکس) ۶۳
- جدول ۶-۴ نتایج بررسی پایایی پرسشنامه خشونت جنسی ۶۶
- جدول ۷-۴ نتایج بررسی پایایی پرسشنامه رضایت جنسی ۶۶
- جدول ۸-۴ مقیاس بندی پرسشنامه خشونت جنسی ۶۷
- جدول ۹-۴ خلاصه نمره هر دو پرسشنامه خشونت جنسی و رضایت جنسی ۶۸
- جدول ۱۰-۴ فراوانی خشونت جنسی در زنان شرکت کننده ۶۹
- جدول ۱۱-۴ تحلیل همبستگی نمره خشونت جنسی در ریزمعیارهای رضایت جنسی ۷۰
- جدول ۱۲-۴ فراوانی خشونت جنسی به تفکیک سن زنان ۷۰
- جدول ۱۳-۴ تحلیل همبستگی نمره خشونت جنسی در ریزمعیارهای رضایت جنسی به تفکیک سن زنان ... ۷۱
- جدول ۱۴-۴ فراوانی خشونت جنسی به تفکیک اختلاف سنی زوجین ۷۲
- جدول ۱۵-۴ تحلیل همبستگی نمره خشونت جنسی در ریزمعیارهای رضایت جنسی به تفکیک اختلاف سنی زوجین ۷۳
- جدول ۱۶-۴ فراوانی خشونت جنسی به تفکیک تحصیلات زنان ۷۴
- جدول ۱۷-۴ تحلیل همبستگی نمره خشونت جنسی در ریزمعیارهای رضایت جنسی به تفکیک تحصیلات زنان ۷۴
- جدول ۱۸-۴ فراوانی خشونت جنسی به تفکیک میزان درآمد زنان ۷۵
- جدول ۱۹-۴ تحلیل همبستگی نمره خشونت جنسی در ریزمعیارهای رضایت جنسی به تفکیک میزان درآمد زنان ۷۵

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ نمودار شن ریزه (Scree Plot) حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی پس از دوران واریماکس ۶۶
- نمودار ۲-۴ هیستوگرام نمره خشونت جنسی و رضایت جنسی ۷۰
- نمودار ۳-۴ میزان خشونت جنسی در رده بندی سنی ۷۱
- نمودار ۴-۴ میزان خشونت جنسی در تفاوت سنی زوجین ۷۳
- نمودار ۵-۴ میزان خشونت جنسی در تحصیلات زنان ۷۵
- نمودار ۶-۴ میزان خشونت جنسی در میزان درآمد زنان ۷۷

DSM: Diagnostic and Statistical Manual

EFA: Exploratory Factor Analysis

CFA: Confirmatory Factor Analysis

بررسی فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر

اردبیل

چکیده

زمینه: هرگونه عمل جنسی، تلاش برای به دست آوردن عمل جنسی، نظرهای ناخواسته یا پیشروی جنسی، یا تجارت جنسی، یا کارهای صورت گرفته دیگری برخلاف تمایلات جنسی فرد با استفاده از اجبار، توسط هر فردی بدون در نظر گرفتن رابطه با خود قربانی، در هر محیط، شامل خانه و محل کار را خشونت جنسی تلقی می کنیم. خشونت زناشویی یکی از اصلی ترین انواع خشونت از سوی نزدیکان است که با وجود پیامدهایی مانند معلولیت های شدید و حتی مرگ، چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

هدف: تعیین فراوانی خشونت جنسی و ارتباط آن با رضایت جنسی در زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل

مواد و روش کار: در این مطالعه جامعه آماری کلیه زنان ساکن در حاشیه شهر اردبیل بود که به مراکز بهداشتی شهری روستایی مراجعه کردند. روش نمونه گیری به صورت طبقه ای بود که طی آن از هر واحد بهداشتی تعدادی را به عنوان نمونه انتخاب و وارد مطالعه کردیم. در نهایت ۲۰۰ نفر از ۲۰ مرکز بهداشت انتخاب شدند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه رضایت جنسی لارسون و پرسشنامه محقق ساخت خشونت جنسی استفاده شد. با توجه به نرمال بودن توزیع داده ها از آزمون پارامتریک (Parametric Test) همبستگی پیرسون (Pearson Correlation Test) برای تعیین ارتباط بین متغیرهای کمی استفاده شد.

نتایج: مطالعه حاضر بر روی ۲۰۰ نفر از زنان همسر دار حاشیه شهر اردبیل اجرا شد. در این مطالعه از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد و روایی و پایایی آن نیز قبل از نمونه گیری به انجام رسید. جمع بندی نتایج نشان داد که در مطالعه ما ۸۴.۵٪ میزان خشونت جنسی را متوسط و ۱۰.۵٪ زیاد عنوان کرده اند. ۵ درصد نیز این شاخص را کم توصیف کردند. نتایج مطالعه ما نشان داد خشونت جنسی با تمامی زیرمعیارها و

همچنین نمره کل رضایت جنسی رابطه مثبت و معنی دار آماری دارد. بعبارت دیگر، با افزایش میزان رضایت جنسی، خشونت جنسی افزایش می یابد. فراوانی خشونت جنسی به میزان متوسط در تمامی گروههای سنی بیشترین درصد را داشت. در گروه سنی ۲۶ تا ۳۰ ساله ۲۴.۴٪ از زنان خشونت جنسی را شدید گزارش کردند. این مطالعه نشان داد که در زوجین با تفاوت سنی ۵ تا ۱۰ سال خشونت جنسی با سازگاری جنسی، کیفیت زندگی و نگرش جنسی ارتباط مثبت و معنی داری دارد ($P < 0.05$) و همچنین در زوجین با بیش از ۱۰ سال خشونت جنسی با سازگاری جنسی و کیفیت زندگی ارتباط مثبت و معنی دار نشان می دهد ($P < 0.05$). زنان با تحصیلات دانشگاهی نیز ۷۸٪ خشونت جنسی متوسط و ۱۷.۱٪ خشونت جنسی شدید را گزارش کرده اند.

نتیجه گیری: مطالعه ما میزان بالای بروز خشونت جنسی در زنان حاشیه شهر اردبیل را نشان داد. همچنین خشونت جنسی با افزایش رضایت جنسی افزایش می یابد.

کلمات کلیدی: خشونت جنسی، رضایت جنسی، زنان همسرदार، حاشیه شهر

فصل اول

مقدمه

۱-۱-مقدمه و بیان مسئله

خشونت استفاده از قدرت فیزیکی به منظور قرار دادن دیگران در وضعیتی بر خلاف خواستشان است. خشونت بر تمامی جنبه های گفتاری، رفتاری و حرکتی فردی که مورد خشونت قرار می گیرد، تأثیر می گذارد (۱) و جدا از عواملی مانند سن، نژاد، قومیت و ملیت رخ می دهد. خشونت از سوی نزدیکان می تواند به صورت آزار جنسی، جسمی و روانشناختی باشد. خشونت را می توان بر اساس معیار های مختلف به انواع مختلف تقسیم بندی کرد؛ از نظر شکل بروز به نهان، آشکار و نمادین و از نظر سطح آسیب به دو نوع روانی و جسمانی تقسیم می شود (۲). همچنین یکی از انواع خشونت، خشونت جنسی است. هرگونه عمل جنسی، تلاش برای به دست آوردن عمل جنسی، نظرهای ناخواسته یا پیشروی جنسی، یا تجارت جنسی، یا کارهای صورت گرفته دیگری برخلاف تمایلات جنسی فرد با استفاده از اجبار، توسط هر فردی بدون در نظر گرفتن رابطه با خود قربانی، در هر محیط، شامل خانه و محل کار را خشونت جنسی تلقی می کنیم. خشونت زناشویی یکی از اصلی ترین انواع خشونت از سوی نزدیکان است که با وجود پیامدهایی مانند معلولیت های شدید و حتی مرگ، چندان مورد توجه قرار نگرفته (۳) و پیچیدگی های روان شناختی و اجتماعی آن کاملاً شناخته نشده است (۴و۵).

خشونت از سوی نزدیکان در ابتدا فقط به مردان نسبت داده می شد، زیرا داده ها معمولاً از گزارش های پلیس که به خشونت های شدید مربوط است، استخراج می شد. بررسی های جدید تر نشان داده اند زنان نیز مرتکب خشونت می شوند (۶) و گزارش ها نشان گر وقوع

هم زمان انواع خشونت زناشویی است (۷). مارگولین و برمن (۱۹۹۳) بر این باورند که مشکلات ارتباطی در بحث و جدل‌ها بیشتر دوسویه و خصومت‌آمیز است؛ چنانچه یکی از زوجین با عصبانیت صحبت کند، دیگری هم به همین صورت واکنش نشان می‌دهد. آنها تحقیر و توهین زیادی نسبت به هم روا می‌دارند و این وضعیت مدت زمان قابل توجهی به درازا می‌کشد. (۸) خشونت زناشویی دو جانبه در ایران نیز گزارش شده است (۹).

اگرچه شاید خشونت جنسی شایع‌ترین نوع خشونت محسوب شود (۱۰)، بیش از نیمی از قربانیان خشونت زناشویی، بیش از یک نوع آن را گزارش می‌کنند (۱۱).

باورها و نگرش‌های ناکارآمد به پالایش، پردازش و ارزیابی اشتباه امور زناشویی می‌انجامد و معمولاً ناپایداری و نارضایتی زناشویی را افزایش می‌دهد (۱۲). احتمالاً زمانی که زن و شوهر به مدت طولانی در شرایط بد رفتاری قرار می‌گیرند، دیدگاه‌های تحریف‌شده‌ای درباره نوع و نحوه ارتباط در آنها شکل می‌گیرد. هنوز روشن نیست که آیا وجود مشکل و مهارت‌های ضعیف حل کشمکش است که مانع شکل‌گیری توافق همکاری می‌شود یا وقوع بد رفتاری (۱۳) و آیا پارامترها و مؤلفه‌های اساسی تری مانند استنادها، نگرشها و ادراک‌ها دست‌اندر کار هستند یا خیر (۱۴).

پژوهش والاچ و سلا (۲۰۰۸) باهدف فهم و پیش‌گیری از خشونت زناشویی نشان داد نحوه استناد مردانی که همسرانشان را کتک می‌زنند، نقش اساسی در افزایش خشونت و خصومت و استرس دارد. بر این اساس برنامه‌های درمانی بایستی به سبک استناد پردازد (۱۵). داس، جونز و کریستنسن (۲۰۰۲) خطوط درمان شناختی- رفتاری برای زوج درگیر در خشونت را ترسیم

کرده اند (۱۶). در پژوهشی طرحواره های شناختی زنان کتک خورده (برای مثال معنایی که برای خشونت قایل بودند، واکنش های پس آسیبی و سابقه قربانی خشونت جنسی بودن) بررسی شد (۱۷). یافته ها نشان داد معنای خشونت (برای مثال سبک انتظارات در خشونت اخیر، شدت کشندگی خشونت و اسناد علیت)، واریانس طرحواره های شناختی درباره امنیت، خود و دیگران را تبیین می کند. بر اساس سابقه قربانی خشونت جنسی بودن، تفاوتی در طرحواره های شناختی دیده شد.

نگرش های مردسالار (۱۸)، تأیید اجتماعی خشونت (۱۹) و نیاز به کنترل (۲۰) از عوامل نگرشی وقوع خشونت زناشویی گزارش شده اند. هوتالتیگ و سوگرمن (۱۹۸۶) عوامل نگرشی را در سازگاری با خشونت و ماندن در کنار فرد مهاجم نیز دخیل می دانند (مانند این که گاهی زنان آزاردیده عامل وقوع خشونت را به خود نسبت می دهند و بیان می کنند با تغییر رفتارهای خود، می توانستند از خشونت جلوگیری کنند. به ویژه زنانی که مورد تهاجم قرار می گیرند، خود را مقصر می دانند). از سوی دیگر مردان با مسئول قلمداد کردن فرد قربانی، در شکل گیری احساس خود تقصیری زنان کتک خورده نقش دارند. (۲۱)

خشونت جنسی به صورت بالقوه می تواند بر روی رضایت از زندگی زناشویی تاثیر گذار باشد اما تاکنون مطالعه ای که بخواهد به صورت مستقیم ارتباط این دو متغیر را بررسی نماید انجام نشده است. حال سوال اینجاست که آیا در واقع و در سطح جامعه، خشونت جنسی لزوما باعث تاثیر منفی روی رضایت از زندگی زناشویی می شود یا خیر؟